

Fosfatstölden fortsätter

Tolv konstgödningsföretag från Kanada, Ryssland, USA, Nya Zeeland, Colombia, Australien, Venezuela och Uruguay importerar fosfatmalm från den ockuperade delen av Västsahara. Det visar rapporten P for Plunder av Western Sahara Resource Watch (WSRW), publicerad i juni.

Ur fosfatmalmen utvinns fosfor som är grundläggande för allt liv på jorden. Ur fosfaten framställs konstgödning. För industriell livsmedelsproduktion är konstgödning idag nödvändig. Det finns ingen ersättning för fosfat. Fosfat är en ändlig resurs precis som olja, en strategisk råvara som troligen kring 2030 når sin maxproduktion. Tillgångarna kommer att sina, vilket får katastrofala följder för livsmedelsproduktionen med tanke på befolkningsökningen, skriver många forskare.

De nu kända största fyndigheterna av fosfat finns i framför allt Marocko och Västsahara. Därefter följer Kina, Algeriet, Syrien, Sydafrika och Jordanien.

Den största produktionen har idag Kina, USA, Marocko inklusive Västsahara, Ryssland, Jordanien och Brasilien.

Bou Craa är namnet på den fosfatfyndighet som exploateras i Västsahara. Här ligger fosfaten ytligt, malmen är lätt att bryta och fyndigheten är enorm. På ett av världens längsta transportband transporteras fosfaten från Bou Craagravan till en speciell utskopningshamn i El Aaiún.

Bara några veckor efter Marockos invasion i Västsahara hösten 1975 exporterades fosfat från Bou Craagravan till konstgödningsföretag i Nordamerika, Latinamerika, Europa och Australien. Phosboucraa "ägs" av Marockos nationella fosfatföretag Office Chérifien des Phosphates SA (OCP).

OCP uppger att man har 2 100 anställda i fosfatgruvan Phosboucraa. Produktionen där lär utgöra cirka 10 procent att OCP:s totala

330 miljoner dollar tjänade den marockanska ockupationsmakten 2013 på de sålda 2,2 miljonerna ton fosfat.

fosfatproduktion i Marocko och Västsahara.

Den västsahariska fosfaten exploateras illegalt av Marocko. Intäkterna från denna försäljning är Marockos största inkomst från ockupationen.

Under 2013 exporterades 2,2 miljoner ton fosfat till ett värde av 330 miljoner dollar. Från 2012 hade exporten ökat med 400 000 ton, skriver WSRW i sin rapport.

De största importörerna av den västsahariska fosfaten är det kanadensiska PotashCorp och Lifosa i Litauen. Dessa båda företag står för cirka 50 procent av den exporterade fosfaten.

Potash Corporation of Saskatchewan Inc bearbetar malmen i Louisiana USA och började importera fosfatmalm 1996 från den

ockuperade delen av Västsahara. Från 2012 till 2013 dubblerades importen av västsaharisk fosfatmalm.

Lifosa startade 1952 som ett statligt företag. 1996 privatiserades det och sedan 2002 ägs det nästan totalt av EuroChem, ett privatägt ryskt konstgödningsföretag baserat i Moskva.

Av de tolv företagen är tio kända och två okända. Av de tio kända importörerna är sex företag börsnoterade eller ägda av företag som är börsnoterade. Av de övriga fyra icke-börsnoterade företagen är två jordbrukskooperativ i Nya Zeeland och de två övriga delvis eller helt ägda av staten Venezuela.

Det finns också företag som har avslutat

sin import av fosfat på grund av protester. Dessa är tyska BASF, australiska Impact Fertilisers, amerikanska Mosaic, Nidera Uruguay, och Yara i Norge.

Western Sahara Resource Watch uppmanar alla företag som är inblandade i köp av västsahariska fosfat att omedelbart upphöra med detta tills Västsaharakonflikten är löst. Investerare uppmanas att sälja sina aktier i dessa företag.

1947, under den spanska kolonialtiden, upptäckte spanska geologer fosfat i Spanska Sahara (Västsahara). 1962 bildade det statliga spanska gruvbolaget INI (Instituto Nacional de Industria) anläggningen Phosboucraa och startade produktionen.

Enligt marockanska OCP:s egen hemsida övertog OCP 65 procent av aktierna i fabriken Phosboucraa 1976 från det statliga spanska bolaget INI (när den marockanska invasionen nyss hade börjat).

2002 ska marockanska OCP ha övertagit de resterande 35 procenten av aktierna i Phosboucraa av Spanien enligt hemsidan.

Fiskerättigheter och del i fosfatutvinningen ska enligt många källor ha varit huvudkraven från Spanien 1975, då det hemliga och illegala Madridavtalet undertecknades mellan Spanien och Marocko och som innebar att Marocko "övertog" Västsahara från Spanien.

"Allt levande behöver fosfor – en avgörande beståndsdel i konstgödsel. Men nu börjar tillgången att minska. Marocko kontrollerar ensamt över tre fjärdedelar av världens brytbara reserver. Det bäddar för bråk. Marocko kommer att få allt större geopolitisk betydelse i takt med att världens brytbara fosforreserver börjar sina" skrev Arne Järnelöv i en artikel i Forskning och Framsteg 9 maj 2013.

Text: Lena Thunberg

Bild: Anna Artén

Rapporten P for Plunder kan laddas ned från hemsidan wsrw.org

60 ton sardiner dumpades i havet utanför Västsaharas kust på fiskefartyget Adrar i november 2013. Sardinerna ansågs för små för ägaren i Agadir.

"Svenskt" fiske fortsätter på västsahariskt vatten

Västsaharas kust är en av världens fiskrikaste. I december 2013 röstade EU-parlamentet ja till det fiskeavtal som samma parlament två år tidigare avvisade och som folkkrätsexperter anser bryter mot internationell lag.

Fiskeavtalet mellan EU och Marocko ger 120 fiskefartyg från 11 nationer rätt att fiska även i de ockuperade västsahariska vattnen. I juli godkändes avtalet av Marocko men det är inte formellt undertecknat än i augusti.

Inga EU-båtar är alltså på plats ännu. Men fortfarande angörs Dakhlas hamn av i stort sett enbart fiskebåtar med svenskt förflutet.

De flesta av de stora fiskefartygen har marockansk flagg. Men nästan samtliga fiskefartyg har tidigare haft svenska eller nordiska ägare.

Hur ägarförhållandena ser ut idag är svårt att veta men minst en av båtarna är fortfarande svenskägd. Det gäller Zander som ägs av Lennart Kjellbergs bolag Zandic AB.

Fartygen som frekventerar hamnen, ligger ute en eller två dagar utanför Västsaharas kust i närheten av Dakhla, innan de går tillbaka och lossar lasten till de fiskefabriker, vars ägarförhållande också är oklara.

Det finns icke bekräftade uppgifter om att att cirka 20–30 svenskar från Göteborgsområdet ska bemanna fiskefartygen i skift. En

troligen lukrativ affär för svenskarna.

De fiskefartyg som i juli och augusti varit aktiva kring Dakhla med marockansk flagg och har svenskt förflutet är:

■ Mist, 47 meter, byggd 1997, hette 2009 Aine.

■ Miftah, 43 meter, byggd 1981, hette 2011 Sunnanland.

■ Mansour Dakhla, 63 meter, byggd 1975, hette 2013 Aldo.

■ Polar, 43 meter, byggd 1990. Med bekvämlighetsflagg från Belize:

■ Zander, 60 meter, byggd 1978, hette Skips-holmen 2008.

Med bekvämlighetsflagg från Komorerna:

■ Midsjo, 40 meter, byggd 1976.

Det finns också flera fiskefartyg med marockansk flagga men med ett förflutet från Norge och Island som samarbetar med svenskarna:

■ Erika, Buland, Al Wafae, Vikingbank, Midoy Dakhla 1 samt Adrar med flagg från Belize.

Flera av dessa svenska och nordiska båtar bemannas troligen av svenskar. Det gäller också:

■ Allotf 2 och Allotf 3. SVEMAR är ett Göteborgsbolag som är manager för flera av dessa fiskefartyg.

Text: Lena Thunberg

Bild: Anonym